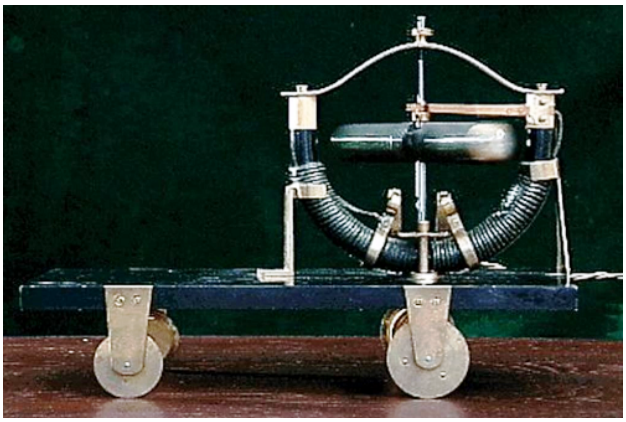
Jedlík Štefan Anián (1800-1895) :)

Jeden z najväčších priekopníkov v oblasti elektrotechniky v 19. storočí v Európe.

Narodil sa 11. januára 1800 v Zemnom pri Komárne, v chudobnej roľníckej rodine, ktorá sa tam prisťahovala z Liptova. Po skončení stredoškolského štúdia v Trnave a v Bratislave vstúpil do rehole v zadunajskej Pannonhalme, kde študoval teológiu. Súčasne sa zapísal na Peštianku univerzitu na matematiku a fyziku. Keď získal doktorát filozofie (1822), pôsobil ako profesor fyziky na gymnáziu v Rábe a neskôr na Kráľovskej akadémii v Bratislave, odkiaľ roku 1840 odišiel na miesto profesora fyziky a mechaniky na Peštianku univerzitu. Už v roku 1828 zostrojil v Rábe malý pohyblivý elektromagnet pre elektrické experimenty, čo je v podstate elektromotor. Jedlík svoj „motorček“ neuverejnil, a tak sa objavmi v tomto smere preslávil Faraday, ktorý publikoval svoje práce o 4 roky neskôr. Koncom päťdesiatych rokov stihol podobný osud aj jeho základný objav elektromagnetických rotácii, ktorý sa stal zárodkom elektrického dynama. Objav tohto princípu sa prisudzuje Siemensovi, ktorý si ho dal patentovať v roku 1866.

Jedlíkov model auta (elektromobilu)

Náš rodák obohatil vedu a techniku desiatkami vynálezov[1], ako sú napríklad elektrické dynamo, elektromotor, elektromobil[2], rúrový zberač bleskov, reťazové zapojenie a vybíjanie akumulátorov, prístroj na rezanie veľmi jemných optických mriežok, výrobu sódovej vody a iné priekopnícke zlepšenia.

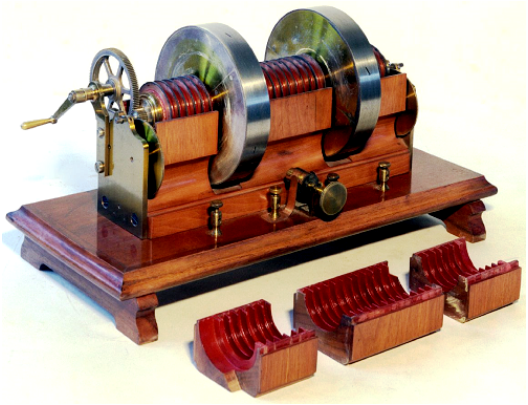

Jedlíkov model elektromotora

Bol aj autorom učebnice fyziky: *Tentamen publicum a physica* z roku 1845. Kniha bola rozdelená do dvoch častí: *I. Všeobecné vlastnosti telies*, *II. Statika a mechanika* a v jej dodatku je *Náuka o kmitaní a akustike*. Učebnica je rozsiahla, má 530 strán a podáva svetectvo o Štefanovi Jedlíkovi ako o jednom z najvýznamnejších experimentátorov tohto obdobia.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

Pozoruhodný je jeho výrok: „Treba pretvoriť sily prírody tam, kde sa rodia. S veľkou silou a váhou treba napadnúť hmotu, aby sa rozpadla na svoje časti.“ Jedlík bol teda presvedčený, že atómy možno rozbíjať, hoci vtedy prevládal názor, že je nedeliteľný.

Jedlíkov model dynama

Na medzinárodnej výstave vo Viedni ho medzinárodná porota vyznamenala medailou za pokrok.

Bol členom Uhorskej akadémie vied a mnohých zahraničných vedeckých spoločností.

Jedlík zomrel ako deväťdesiatšesťročný 2. decembra 1895 v Rábe.

[1] Niektoré pramene ich uvádzajú dokonca 80.
[2] Nazývaný aj elektrický rušeň.

- **http://www.slovenskivynalezcovia.webz.cz/stefananianjedlik.htm**

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania